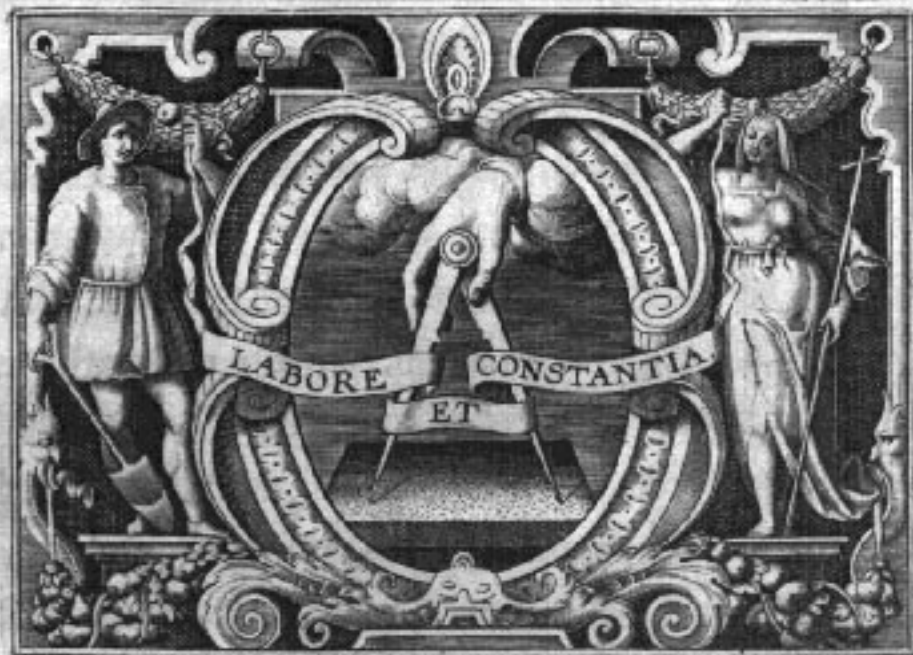

IUSTI LIPSI
DE
AMPHITHEATRO
LIBER.

*In quo forma ipsa Loci expressa,
& ratio spectandi.*

Cum aeneis figuris.

OMNIA AVCTIORA VEL MELIORA.

ANTVERPIÆ,
EX OFFICINA PLANTINIANA,
Apud Ioannem Moretum.
cId. Idc. iv.

Cum Privilegiis Casareo & Regio.

AD LECTOREM.

V M uniuersam rem Spectaculo-
 rum veterum illustrare statuissem,
 Muneris inquam utriusque, tum
 Circi, & Scana; atque ad eam cogi-
 tationem parata mihi iam materia
 omnis & seges esset: valde pro bono
 mihi visum, imò necessario, de Locis ipsis eorumq; for-
 mâ quadam prædici. Nam cum ratio tota ludorum in-
 nexa iis & apta sit: fit omnino, ut qui illa non capiat,
 istos parum firmiter teneat, & caligans hasitanq; ne-
 sciat, etiam qua scire se arbitratur. Itaque cum libros
 meos De Gladiatoribus iam emissem, non sine caussa
 Senatoria & Equestris aliquo plausu; illos De Ven-
 tione in manibus haberem & perpolirem: hoc quod vi-
 des, De Amphitheatro, prius contexui: in quo imago,
 facies, habitus omnis Arena expressus, quâ stilo meo,
 quâ penicillo. Nam nec formas & imagines operum
 neglexi. et si fateor, maiorem me rationem vitium du-
 xisse, quàm Architectura. Illis enim hac nostra seruiunt
 & pralucet, ut illos censemus scriptoribus præscis. Ta-
 men nec Architectura spreta à me prorsus, quatenus ea
 quidem ad voluptatem aliquid conferre videretur,
 siue admirationem. Sed quidquid hoc est opera, feri-
 tum id mihi & verè ludicrum fuisse, non nego. Vix
 enim duodecim dierum tota ista scriptio & meditatio
 est: quos lege ac more sepositos à seriis publicisq; Lectio-
 nibus, transferre mihi visum ad hanc curam. Nec ad-

50

I. LIPSI
DE AMPHITHEATRO
LIBRI

CAPVT PRIMVM.

*Dialogi occasio. Florentij laus. Urbs diruta, non diruta:
& splendida eius ruina.*

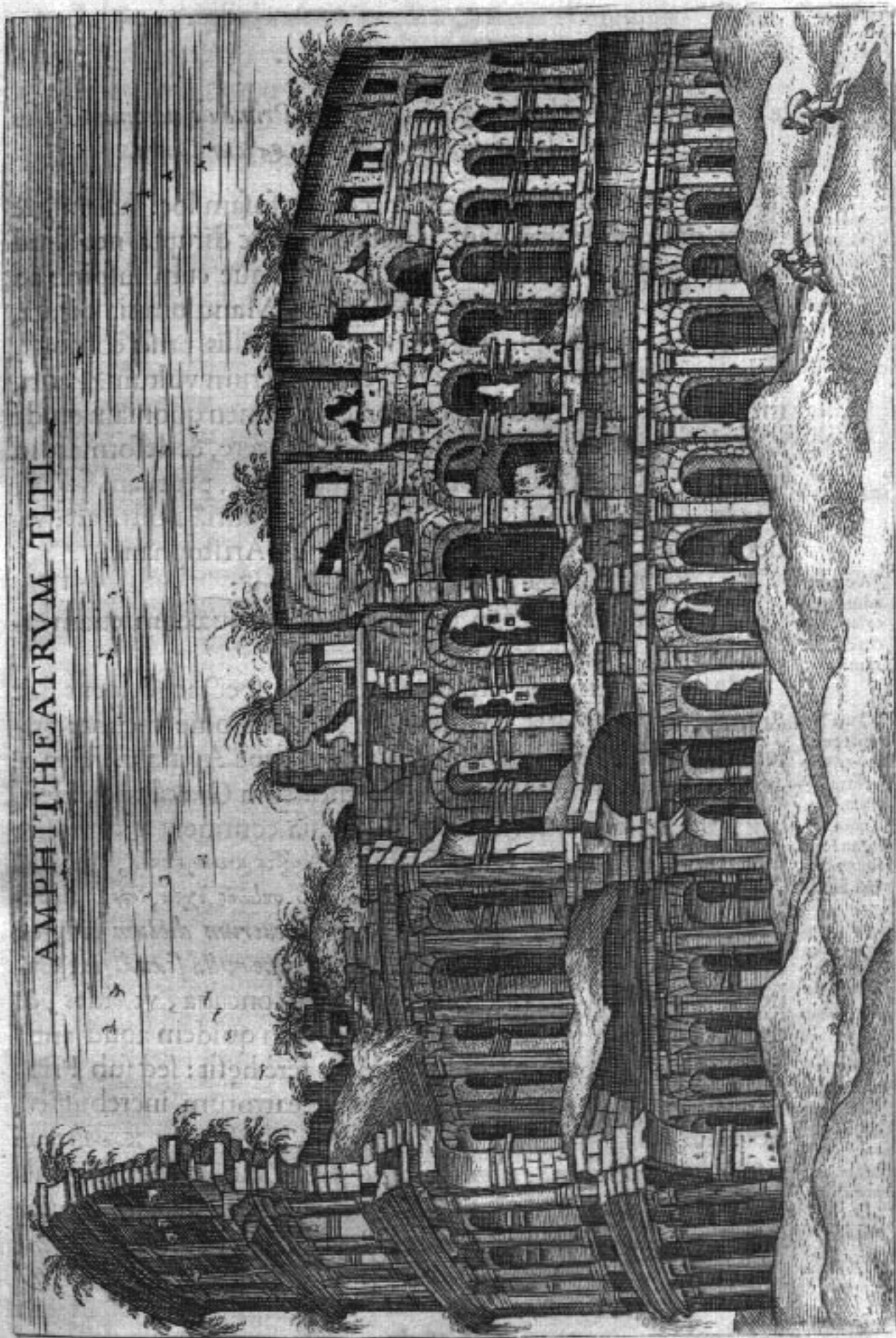

VM Romæ adolescens admodum agerem, lustrandæ & noscendæ imprimis antiquitatis: familiaritas mihi fuit sanè utilis cum Nicolao Florentio, populari nostro: viro, à quo elogium hoc Veritas numquam spernet, veræ modestiæ & doctriñe. Sed illa, in eo statim & aspectu ipso elucebat; hæc, secreta magis & recondita, nec eruenda nisi in consuetudine aliquâ & vsu. Vt gemmarum lapidumque arcanæ vires, non nisi attritu & experiendo apparent: sic in plerisque vera eruditio, quæ interiori animo insita, foras non spectat aut pendet. Alienus enim uerò hic noster ab omni ambitione siue typho, Batauâ quadam simplicitate agebat: quique seire ipse, quàm sciri; nosse multa, quàm à multis nosci præoptabat. Sed cum primis illi studium & scientia locorum, monumentorumque veterum: quæ curiosè iam aliquot annos lustrabat, indagabat: acri quodam & directo iudicio, noua cum prisca, prisca cum illis componens. Haud temerè illum fugiebat, quid, non dicam in quaque parte Urbis, sed Italiæ, eximium fuisset: & ex leuibus quibusdam errantibusque vestigiis, mirum quàm sagaciter perueniebat ad cubilia ipsa rerum. Cum hoc igitur viro & sermo mihi tunc creber, nec infrequens ambulatio fuit: cum studio quodam Antiquitatis incensus (cuius amor, ut, cum Pindato dicam, pupugerat mihi mentem) sæpe & peterem, & promerem aliquid, ex hoc thesauro. Quod ipsum accidit die quodam æstiuo pomeridiano, cum ego cum statim à prandio (vnà enim fueramus) manu

Nic. Florentij laus.

Doctrina vera, non iactantia.

AMPHITHEATRUM TITII

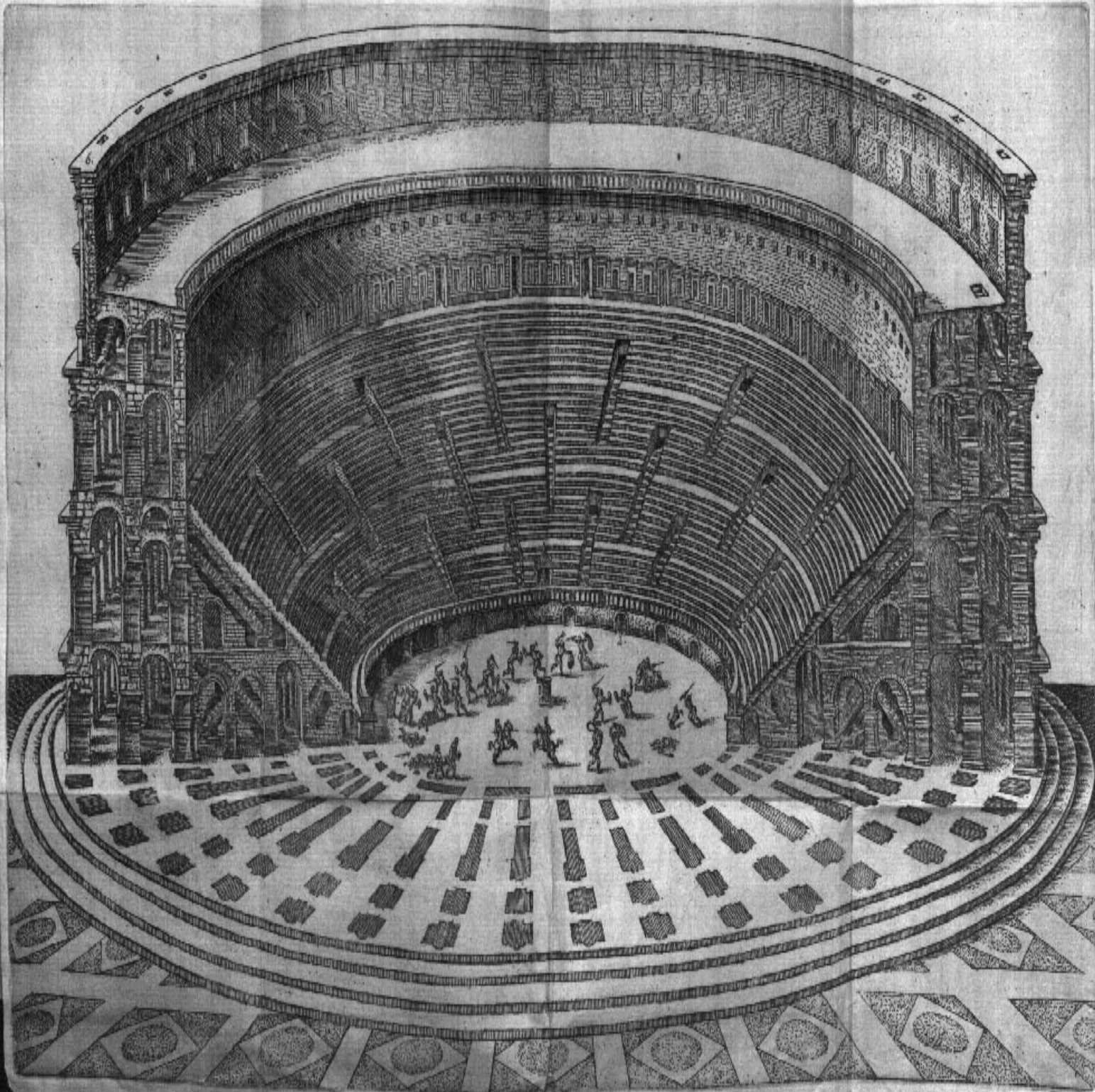

AMPHITHEATRI INTERIOR FACIES, QVALEM

EAM FVISSE CVM OMNIBVS MEMBRIS SVSPICAMVR.

CAP. XIII.

1. *Ara*, quae sacra Ioni Latari, de qua dixi, cap. 1117.

2. *Portae*, per quas immittitur in Arenam bestiae. Has clauas ianuis fuisse credimus: non solum ad belluas, ne egressus pateret iam solutis; sed etiam ad aquas coercendas, cum iis Amphitheatrum impletum. est iamque tunc fortasse magis compacte addi pro tempore potuerit. Vide super his portis cap. 1111. & 1112.

3. *Podium*, cum suis columellis: & in medio Soggestus Imperatoris. Dixi cap. 1111.

4. *Præcinctio*, siue *Diazoma*, id est gradus altior & latior: cuius generis tres fuisse in Theatris Vrbis docet. Sed in eo numero videtur etiam præcinctio collocanda, quae ad ipsum Podium. Ita quae sculptor nollet vna amplius expressit. Ambigo etiam, an non aliae præcinctiones ornate columellis suis fuerint, ut Podium ipsum.

5. *Fornices*, siue aditus ad *Portas*, quaedam quadratae in ipsis gradibus, per quas in sedilia descendebantur. Ad eas, mihi illi gradus scalares, ut per eos ad destina-

medium inter Scalares binos, Cuneum vocamus: quia quadam tenus ea forma est, ut in acie instruenda Cuneum item vocant.

6. *Foramina*, ad transmittendos malos, quae pauca hic expressa, sed tamen ibant in orbem: & externè à mutulis quibusdam malis sustentebantur. Cetera opinor satis clara esse ex descriptione nostra, quae est capite 1111.

I V S T I L I P S I
D E
A M P H I T H E A T R I S

Q V Æ
E X T R A R O M A M
L I B E L L V S.

In quo Forma eorum aliquot & typi.

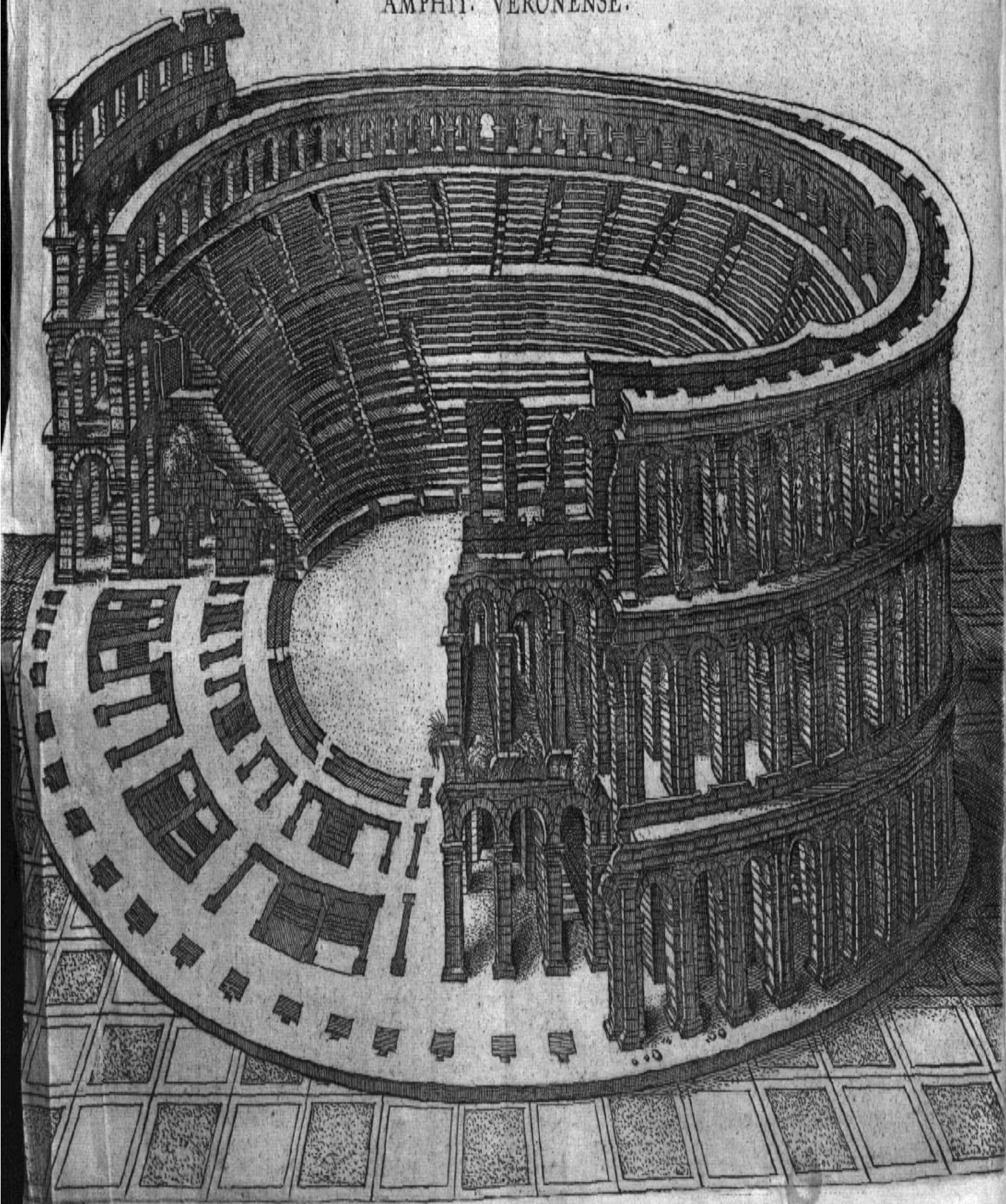
A N T V E R P I Æ,
E X O F F I C I N A P L A N T I N I A N A,
A p u d I o a n n e m M o r e t u m.

c. l. o. I. o. c. i. v.

Cum Privilegiis Casareo & Regio.

AMPHIT. VERONENSE.

IUSTVS LIPSIVS
 ABRAHAMO
 ORTELIO
 SVO S. D.

Næ tu beneficâ quâdam naturâ es, mi Or-
 teli: qui rem omnem tuam librariam, tam
 promptè non offers mihi solum, sed ultrò
 adfers. Vix inieceram de libellis aliquot:
 tu mihi promis largiter ex ubere tuâ penæ,
 & ambabus, quod Græci dicunt, manibus donas. Amo iu-
 re, ut antea virtutem modestiamq; tuam sic prolixû hunc
 amorem. nec diffiteor vsui mihi apparatus istum fuisse,
 ad meam hanc Arenam. Illa præsertim Serlij. quæ et si ad
 Architecturam externam imprimis spectant (quam anxie
 hic non quasi) tamen infuere iis, quæ in formâ facieq;
 ipsâ loci, gressus meos vacillantes direxerint, aut firma-
 rint. Imagines enim aliquot talium monumentorum cum
 iudicio & fide representat: quorum adspectus viam no-
 bis in parte sternit, ad intellectum veterum morum. Et
 quamquam ipsi coràm ea olim vidimus, & per biennium
 ferè solum pressimus Dominæ urbis: tamen, ut adolescen-
 tia nostra tunc fuit, nec abdita illa & à fronte remota re-
 rum penetrauimus; nec cum accuratioris satis excerp-
 simus, quidquid ad meliorem vsum. Scilicet erravi eum-
 dem errorem, quem plerique hodie mihi compares: & pue-
 ritiam adolescentiamque peregrinationibus dedi qua iu-
 dicium & dilectum profectò querunt. id est, virum. Quot
 mihi in animo & oculis ex istis, qui varias terras & ma-
 ria circulerunt? adeò cum nullo suo fructu, ut plerique

I. L I P S I
 DE AMPHITHEATRIS
 QUÆ EXTRA ROMAM
 LIBELLI,
 CAPVT PRIMVM.

Amphitheatra crebra admodum in prouinciis fuisse: eorumque aliquot recensio.

I ædificij aut publici operis vllum genus crebrum in Italiâ & prouinciis fuit: reperies hoc fuisse, quod ad ludos spectat. Vt enim Romani victis gentibus linguam & mores intulere: sic vitia. hæc præsertim, quæ blandiebantur, & admissionem sibi postulabant specie qua-

Amphitheatra passim in prouinciis.

dam amænæ voluptatis. Itaque Theatra, Circi, Stadia exstructa passim: sed imprimis Amphitheatra, quia omnis plebs dedita maximè in spectaculis illis crudis & cruentis erat. Historiæ passim docent, & Christiana item Martyrologia; in quibus toties mentio puri illius sacrique sanguinis, in ferinâ hac sede effusi.

Plebs addita sanis ludis pleurumque.

Martyres obiecti bestiis.

Quod si tamen non ingerant libri: certè oculi. cum etiam nunc ruinae & reliquiae vbique occurrant insignium locorum. Et de aliis prouinciis dubitemus? Ecce Iudæa illa ipsa conscia dei verri, dei magni, in hanc culpam venisse reperietur: quamquam sine suâ pænè culpâ. Herodes enim, magnificus sanè & cetera illustris rex, non vno loco Iudææ Amphitheatra inædificauit: siue ipse pronus in eos ludos, siue studio quodam hac quoque parte placendi Romanis. Exstruxit in ipsâ vrbe sacrâ, *ἐν τῆς ἁγίας*

In ipsâ Iudæâ, Amphitheatra.

Herode stuerente.

ἡμερῶν, vt Iosephus ait, *Ἀμφιθέατρον μέγιστον: in Campo, maximum Amphitheatrum.* Item Cæsaree, ait idem scriptor, *ἀμφιθέατρον κατισκίνασσι πολλῶν ὄχλων ἀνθρώπων λέχεται διευαμένον: Amphitheatrum construxit quod multam hominum turbam caperet.* Nec de Græciâ mihi

In orbe isto toto Romano.

aliquis dubitet, Africâ, Asiâ, Hispaniâ, Galliâ; non certè is, qui res & mores in parte norit sæculi vetusti. Audeo adfirmare, taram aliquam siue coloniam siue municipium fuisse, in

LES ARENES. A. DOVE. EN. POICTOV.

LEVINVS F. AN. 1584.

MERIDIES.

